

ДО ПРОБЛЕМИ ОВОЛОДІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядаються питання термінології професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. Автор зазначає, що студенти мають основу професійних знань, але не володіють навичками творчої діяльності, у них недостатньою сформовані вміння для вирішування соціально-педагогічних завдань, які виникають у педагогічному процесі позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

Ключові слова: термінологія, професійна підготовка, майбутні учителя фізичної культури, позакласна та позашкільна оздоровчо-виховна робота.

В статье рассматриваются вопросы терминологии профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры к внеклассной и внешкольной оздоровительно-воспитательной работе. Автор отмечает, что студенты имеют основу профессиональных знаний, но не обладают навыками творческой деятельности, у них недостаточно сформированы умения для решения социально-педагогических задач, возникающих в педагогическом процессе внеклассной и внешкольной оздоровительно-воспитательной работы.

Ключевые слова: терминология, профессиональная подготовка, будущие учителя физической культуры, внеклассная и внешкольная оздоровительно-воспитательная работа.

In this article terminology, training future teachers of physical culture to the extra-curricular recreational and educational activities. The author notes that students have a foundation of professional knowledge, but lack the skills of creative activity, they lack the skills formed to address the socio-pedagogical problems that arise in the pedagogical process, extra-curricular recreational and educational work.

Keywords: terminology, training, future teachers of physical culture, extra-curricular recreational and educational activities.

Вища педагогічна освіта в галузі фізичної культури і спорту розвивається в умовах соціально-економічних впливів, відчуваючи на собі зміни, що відбуваються в державі і суспільстві. Сьогодні в наявності потреба держави і суспільства в учителях нового типу. Тому головна мета педагогічної освіти в галузі фізичної культури полягає у підготовці майбутніх учителів фізичної культури для всіх ланок системи фізичної культури на основі реального попиту на їхні послуги, в їх здатності забезпечити якісний педагогічний супровід усього різноманіття різновидів позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи в різних освітніх установах та інших організаційних структурах.

Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної

культури у вищих навчальних закладах розглядали вітчизняні вчені Р.П. Карпюк, О.С. Куц, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкретій та ін.

Метою статті було з'ясувати володіння термінологією професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

В.І. Лях, Г.Б. Мейсон, Л.Б. Кофман стверджують, що необхідна корінна перебудова підготовки майбутніх учителів фізичної культури у стінах вищого навчального закладу за рахунок підвищення питомої ваги педагогічних і психологічних дисциплін в загальній програмі підготовки майбутніх учителів для уміння висловити свої переживання та прагнення, здатності розуміти інших людей, поважати їх індивідуальність, спостережливість, чуйність тощо [9, с. 141].

Аналіз психолого-педагогічної літератури та літератури з фізичної культури і спорту проведений автором свідчить, що поняття «професійна підготовка» визначається по-різному. Його тлумачать: як процес придбання та стабілізації професійних знань, умінь, навичок, які мають системний характер взаємозв'язку властивостей і якостей особистості, що розвиваються як професійно важливі (Н.В. Мухаметзянова) [10, с. 28]; як цілеспрямований, особистісно і соціально значущий процес, в ході здійснення якого студенти вчаться прогнозувати дії і задуми один одного, подібно інтерпретувати різні елементи ситуацій, опановувати рефлексивними методами і вміннями коригувати свою діяльність і діяльність партнерів, що дозволяє ефективно вирішувати поставлені завдання і встановлювати більш тісні ділові контакти (А.М. Кузьмін) [7, с. 8].

Н.В. Мухаметзянова зазначає, що професійна підготовка вчителя фізичної культури являє собою поєднання спортивного та педагогічного компонентів [10, с. 28].

А.М. Кузьмін наголошує, що в професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури присутні теоретична та практична складова [6, с. 10]. Автор визначає теоретичну складову професійної підготовки майбутніх фахівців наступними параметрами: знання основних спеціальних і професійних понять, розуміння зв'язку між явищами, вміння доводити і обґрунтовувати теоретичні положення, застосовувати для аналізу явищ в умовах самостійної практичної діяльності та результатом теоретичної підготовки є формування системи наукових знань і професійно-особистісних якостей: відповідальності за справу і перед колегами, сумлінність, загальнокультурна грамотність тощо [6, с. 10].

А.М. Кузьмін розуміє під практичною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців облік таких елементів як: потреба, мета, мотив, доцільна діяльність у вигляді її окремих актів; предмет, на який спрямована ця діяльність; засоби, за допомогою яких досягається мета [6, с. 10].

С.В. Гертнер тлумачить поняття «готовність майбутніх учителів до оздоровчої роботи» як професійну властивість, в якій виражається ступінь засвоєння студентами соціального досвіду в аспекті здоров'язбереження, спрямова-

ного на збереження і зміцнення свого власного здоров'я, здоров'я учасників освіти і здатності користуватися цим досвідом у професійній діяльності [2, с. 22].

А.Х. Анаєв наголошує, що реалізуючі оздоровчі завдання, фахівець з фізичної культури і спорту зустрічається з необхідністю поліпшення соціального самопочуття тих, хто займається, яке являє собою системне і багатоконпонентне особистісне утворення, що характеризує ставлення особистості до свого місця в соціумі [1, с. 4].

В.А. Крутецький відзначає, що специфіка професійної діяльності відзначається в деяких здібностях, необхідних вчителю фізичної культури: педагогічна уява – це здатність передбачати наслідки педагогічної діяльності, прогнозувати розвиток тих чи інших якостей у вихованців, передбачаючи, що може «вийти» з учнів; атестаційні здібності – це здатність розподіляти свою увагу між кількома видами діяльності одночасно [5, с. 118]. Автор вважає, що вчителю необхідно стежити за змістом і формою викладу навчального матеріалу, розгортаючи свої думки, тримати в полі уваги всіх учнів, реагувати на прояв ознак втоми, неуваги, нерозуміння з боку вихованців, відзначати порушення дисципліни, слідкувати за власною поведінкою: рухові уміння відображають, перш за все, вміння вчителя виконувати фізичні вправи. Правильний показ той чи іншої фізичної вправи, що входить в програму навчання, визначає ефективність навчальної діяльності школярів [5, с. 118].

А.Х. Анаєв наголошує, що зміст і процес підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту повинні забезпечити високий рівень їх готовності до реалізації таких стратегічних напрямків професійної діяльності, як підвищення життєздатності (формування у вихованців станів, що дозволяють їм підтримувати почуття соціальної комфортності), гнучкості поведінки (оснащення вихованця знаннями, вміннями, навичками, що дозволяють ефективно вирішувати виниклі в процесі життєдіяльності проблеми, пов'язані з підтриманням почуття особистісної захищеності) та умов для самореалізації (освоєння вихованцями ефективних і значущих форм зв'язків між людьми, способів міжособистісної взаємодії) [1, с. 11]. Автор зазначає, що нова якість під-

готовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту потребує оновлення технології та введення засобів, методів розвитку пізнавальної самостійності, професійної рефлексії та необхідних компетенцій [1, с. 11].

Науковці визначають поняття «виховання» по-різному. Його тлумачать: як зовнішній фактор – процес цілеспрямованої, усвідомленої трансляції вихованцям цінностей і життєвих смислів, моделі соціальної поведінки та внутрішній фактор – взаємодію (співробітництво) дорослих та дітей з метою створення сприятливих умов для саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу (А.К. Данилевич) [3, с. 66]; як цілеспрямоване формування всебічно розвинених і високо свідомих людей, у яких гармонійно поєднуються духовне багатство, моральна чистота і фізична досконалість (Л.В. Кондрашова, О.А. Пермяков, Н.І. Зеленкова та Г.Ю. Лаврешина); у широкому суспільному значенні як «забезпечення передачі з покоління до покоління накопиченого соціально-культурного досвіду, цінностей; у широкому педагогічному значенні – процес цілеспрямованого формування особистості в умовах спеціально організованої виховної системи» (В.І. Лозова) [8, с. 301].

А.К. Данилевич визначає поняття «процес виховання» як процес формування, розвитку особистості який включає в себе цілеспрямований вплив зовні, так і самовиховання особистості [3, с. 67]. Автор вважає, що процес виховання є ефективною взаємодією (співробітництвом) вихователів і вихованців, яке спрямоване на досягнення заданої мети [3, с. 67].

А.Х. Анаєв зазначає, що фахівець фізичної культури і спорту при реалізації блоку оздоровчих завдань, повинний позитивно впливати на формування у вихованців доброзичливих і врівноважених стосунків з людьми, з природою, а також з самим собою [1, с. 82]. Автор наголошує, що таким чином, формування у тих, хто займається почуття соціального комфорту є одним із основних завдань професійної діяльності фахівців фізичної культури і спорту [1, с. 82].

Є.П. Ільїн зазначає, що діяльність вчителя фізичної культури складається з класної та позакласної роботи, так робота в класі пов'язана з проведенням занять з фізичної культури, а позакласна робота включає в себе проведення

занять у спортивних гуртках та секціях, організацію та проведення всередині шкільних спортивних змагань, проведення спортивних свят і туристичних походів, військово-спортивних ігор, проведення просвітницької роботи з учнями та батьками [4, с. 134]. Автор наголошує що робота вчителя фізичної культури поза школою пов'язана із забезпеченням фізичного виховання учнів у таборах праці та відпочинку, робота за місцем проживання. Крім цього вчитель організовує участь школярів у районних, міських змаганнях як керівника команд, спортивного судді [4, с. 134].

З метою з'ясування володіння професійною термінологією майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи нами було проведено анкетування студентів вищих навчальних закладів, у якому брало участь 142 особи. Респондентами виступили 38 студентів Бердянського державного педагогічного університету (БДПУ); 45 студентів Запорізького національного університету (ЗНУ), 59 студентів Інституту здоров'я, спорту і туризму Класичного приватного університету м. Запоріжжя (КПУ).

Результати відповідей на запитання «Наскільки Вас задовольняє існуюча науково-методична література для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах?» показали, що із: 142 студентів повністю задовольняє існуюча науково-методична література для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах – 52,12% студентів, частково задовольняє – 10,57% опитаних, не задовольняє – 26,06% студентів; важко відповісти – 11,27% опитаних. Так, повністю задовольняє існуюча науково-методична література для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах 57,90% опитаних студентів БДПУ, 57,78% – ЗНУ, 44,07% – КПУ; частково задовольняє 13,16% опитаних студентів БДПУ, 11,12% – ЗНУ, 8,48% – КПУ; не задовольняє 23,69% опитаних студентів БДПУ, 22,23% – ЗНУ, 30,51% – КПУ. Важко відповісти – 5,27% опитаних студентів БДПУ, 8,89% – ЗНУ, 16,95% – КПУ (рис.1).

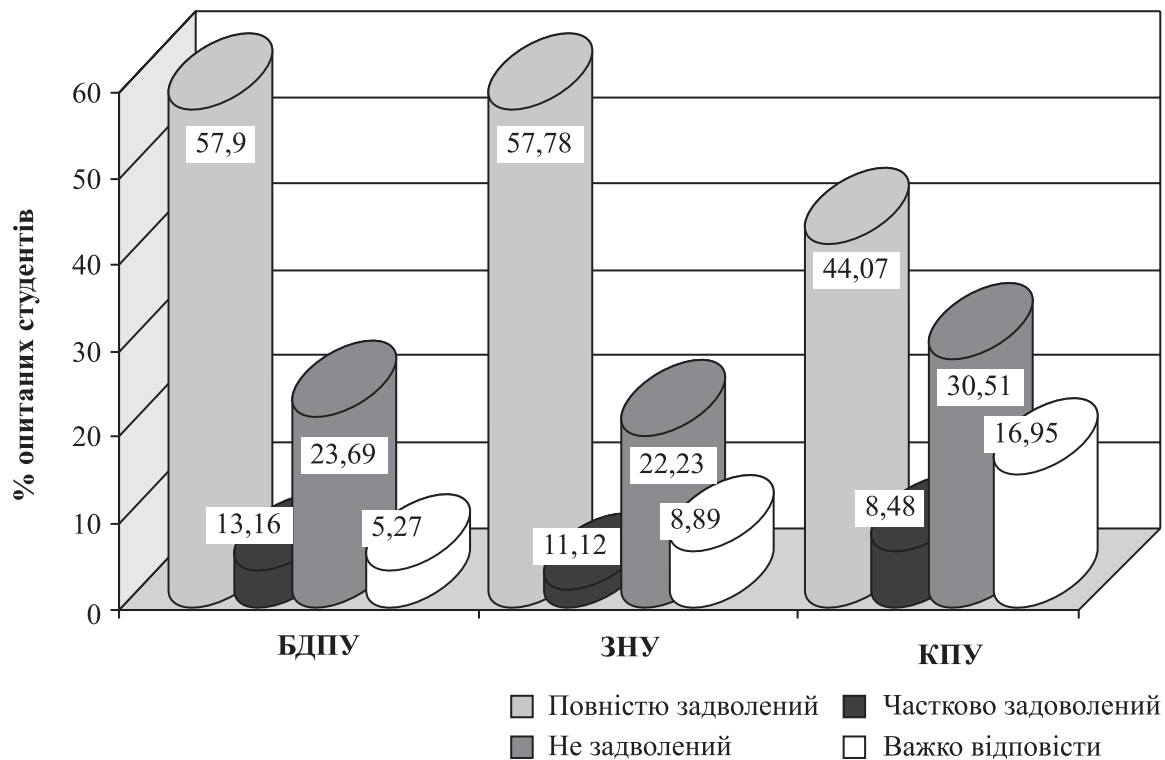

Рис. 1. Результати відповідей студентів про задоволеність існуючою науково-методичною літературою для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах (%)

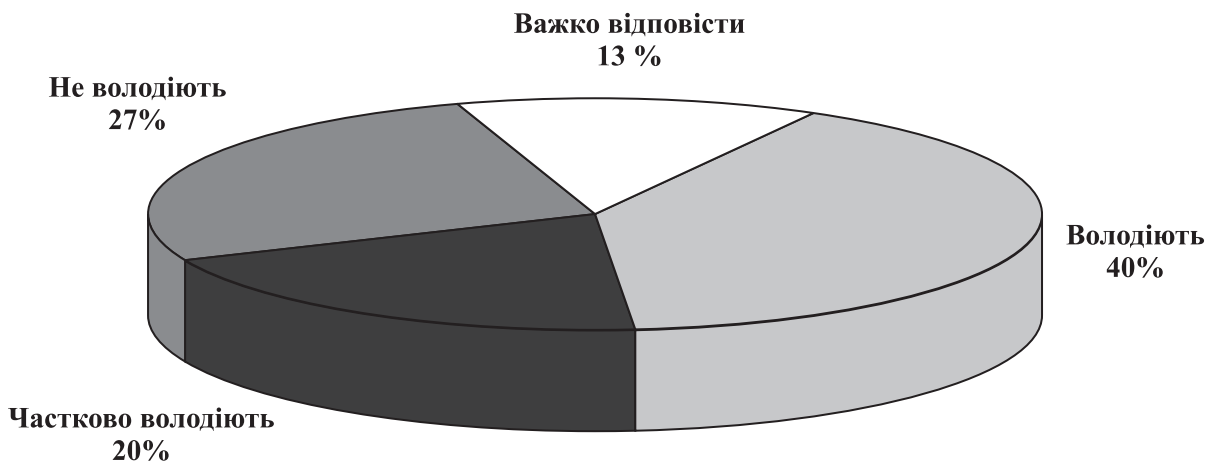

Рис. 2. Результати відповідей студентів, опитаних про володіння професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах (%)

Відповіді на запитання «Наскільки Ви володієте професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах?» розподілилися наступним чином, із 142 студентів повністю володіють професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах 40,14% опитаних; частково володіють професійною термінологією – 19,72% студентів; не володіють професійною

термінологією – 26,76% студентів; було важко відповісти – 13,38% студентам (рис. 2).

Отже, слід зазначити, що 27,00% студентів не володіють професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах.

Відповіді студентів опитаних про володіння професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах розподілились наступним

Розподіл студентів, опитаних про володіння професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах (%)

Назва ВНЗ	Повністю володіють професійною термінологією	Частково володіють професійною термінологією	Не володіють професійною термінологією	Важко відповісти
БДПУ	44,74	21,06	21,06	13,16
ЗНУ	40,00	22,23	26,67	11,12
КПУ	37,29	16,95	30,51	15,29

чином володіють професійною термінологією, необхідною для проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах 44,74% опитаних студентів БДПУ, 37,29% – ЗНУ, 40,00% – КПУ, частково задовольняє 21,06% опитаних студентів БДПУ, 22,23% – ЗНУ, 16,95% – КПУ, не володіють професійною термінологією 21,06% опитаних студентів, 26,67% – ЗНУ, 30,51% – КПУ. Важко відповісти – 13,16% опитаних студентів БДПУ, 11,12% – ЗНУ, 15,29% – КПУ (табл. 1).

Анкетування показало, що найвищий показник серед студентів, які володіють професійною термінологією позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах був зафіксований у студентів БДПУ (44,74%), який перевищує на 4% середній показник опитаних студентів, найнижчий у студентів КПУ – 37,29%.

Висновки. Аналіз психолого-педагогічної літератури, літератури з фізичної культури та спорту та результати анкетування студентів вищих навчальних закладів щодо термінології професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи дозволив зробити висновок, що недостатній рівень володіння спеціальною термінологією потребує від студентів оволодіння системою ідей і методів у вирішенні різноманітних психолого-педагогічних завдань, що дозволить розвинути у них професійно важливі особистісні якості та навички необхідні для застосування інноваційних оздоровчих фізкультурних технологій для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці тестових завдань з професійно-орієнтованих дисциплін для майбутніх учителів фізичної культури.

Література

1. Анаев А. Х. Подготовка будущих специалистов по физической культуре к повышению уровня социального самочувствия воспитанников : автореф. дис. на соис. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 – «Теория и методика профессионального образования» / А. Х. Анаев. – Майкоп, 2007. – 21 с.
2. Гертнер С. В. Формирование готовности будущих учителей к оздоровительной работе с детьми в летних лагерях : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08. / С. В. Гертнер – Екатеринбург, 2005. – 212 с. :
3. Данилевич А. К. Педагогика: [Учебно-методическое пособие для студентов специальностей: 7.030502 – Психология, 7.030502 – Язык и литература, 6.010200 – Физическое воспитание, 6.010200 – Физическая реабилитация, 8.000005 – Педагогика высшей школы, 8.000009 – Управление учебным заведением] / А. К. Данилевич – Запорожье : КПУ, 2008. – 196 с.
4. Ильин Е. П. Психология физического воспитания: [Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2114 «Физ. воспитание»] / Е. П. Ильин – М. : Просвещение, 1987. – 287 с.
5. Крутецкий В. А. Психология: [Учебник для учащихся пед. училищ] / В. А. Крутецкий. – Просвещение, 1980. – 253 с.
6. Кузьмин А. М. Профессиональная подготовка будущих специалистов к согласованному принятию решений : / автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 – «Теория и методика профессионального образования» / А. М. Кузьмин. – Саратов, 2007. – 23 с.
7. Кузьмин А. М. Теоретические аспекты профессионального воспитания студентов вуза

- физической культуры [Текст] / А. М. Кузьмин // Теория и практика физ. культуры – 1999. – № 10. – С. 19-21.
8. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: [навч. посібник для студ. пед. навч. Закладів] / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2. вид., випр. і доп. – Х. : ОВС, 2002. – 400 с.
9. Лях В. И. Комплексная программа физического воспитания учащихся I-XI кл. с направленным развитием двигательных способностей // В. И. Лях Программы общеобразовательных учебных заведений : [учебное издание] / В. И. Лях, Г. Б. Мейксон, Л. Б. Кофман – М. : Просвещение, 1996. – С. 106 – 135.
10. Мухаметзянова Н. В. Особенности профессионально важных качеств будущих учителей физической культуры / Н. В. Мухаметзянова // Теория и практика физической культуры – 2007. – №5 – С. 28-31.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2011 р.

УДК 378.046.4

О.А. Щербина

ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті розглядаються питання організації підвищення кваліфікації викладачів вищих технічних навчальних закладів у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій на базі принципів неперервної освіти. Пропонується підхід до підвищення кваліфікації, що базується на безпосередньому залученні викладачів до розробки і впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: неперервна освіта, вищі технічні навчальні заклади, інформаційно-комунікаційні технології, підвищення кваліфікації викладачів.

В статье рассматриваются вопросы организации повышения квалификации преподавателей высших технических учебных заведений в сфере использования информационно-коммуникационных технологий на базе принципов непрерывного образования. Предлагается подход, основанный на непосредственном участии преподавателей в разработке и внедрении в учебный процесс информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: непрерывное образование, высшие технические учебные заведения, информационно-коммуникационные технологии, повышение квалификации преподавателей.

In this article the organization skills of teachers of higher technical education in the use of information-communication technologies on the basis of the principles of lifelong learning are considered. The approach is based on the direct involvement of teachers in the development and implementation to the learning process information and communication technologies.

Keywords: continuous education, higher technical education, information and communication technology, professional development of teachers.

Як відомо, однією з необхідних умов прогресу сучасного постіндустріального суспільства є розвиток неперервної освіти, яка охоплює не тільки всі традиційні компоненти освітніх систем, а й неформальну освіту, самоосвіту, освіту дорослих [1, с. 4]. Неперервна освіта відрізняється від традиційної своїм технологічним забезпеченням, яке базується перш за

все на широкому використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Питання впровадження ІКТ у навчальний процес стоїть на порядку денному вже не одне десятиліття. Авторів цієї статті доводилось бути присутнім на багатьох нарадах, де воно обговорювалось. Раніше, як основний аргумент на виправдання недостатнього рівня